

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru i Hrvatsko narodno kazalište u Šibeniku
pozivaju Vas na znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem

Drugi Brešanov svibanj: kultura i politika

Zadar – Šibenik, 26. – 27. svibnja 2023.

Poštovane kolegice, poštovani kolege!

Znanstveni skup *Prvi Brešanov svibanj*, koji se u organizaciji Odjela za kroatistiku održao 2018. godine na Sveučilištu u Zadru, bio je zamišljen kao nastavak kontinuiteta istraživanja Brešanova opusa, ali i kao početak redovitog konferencijskog okupljanja brešanologa oko teatroloških, filmoloških, naratoloških i općekulturoloških tema. Objavljivanje Brešanova zbornika 2020. godine na Sveučilištu u Zadru, uz otvaranje Memorijalne sobe Ive Brešana u šibenskom HNK, potaknuli su suradnju Hrvatskog narodnog kazališta u Šibeniku i Odjela za kroatistiku Sveučilišta u Zadru na zajedničkom planiranju nove konferencije. Stoga nas raduje što Vas zajednički možemo pozvati na nastavak istraživanja Brešanova dramskog, proznog i scenarijskog opusa, kao i šireg konteksta odnosa kulture i politike afirmiranog u Brešanim tekstovima kroz tragičnu ironiju, ali i kroz viziju arhetipskog sukoba dobra i zla koji kulminira porazom protagonista kao jedinim ishodom koji može osigurati (društvenu i umjetničku) katarzu. S druge strane, autorski opus od dvadeset i sedam drama, dvanaest romana, dvije zbirke kratkih priča te deset scenarija za film i televiziju, potvrda je nadmoćne pobjede stvarnog umjetnika nad umjetničkom vizijom kulture koja uzmiče pred politikom.

U impresivnoj bibliografiji radova napisanih o Brešanu najviše je prostora posvećeno njegovim dramama, o kojima su, uz monografiju *Brešanov teatar* (1989) Lade Čale Feldman, studije napisali Branimir Donat, Zvonimir Mrkonjić, Ivo Vidan, Marijan Bobinac, Ivan Bošković, Darko Gašparović, Boris Senker, Velimir Visković, Helena Peričić, Marina Protrka Štimec, Fahrudin Kujundžić i brojni drugi autori/ice. Zbornik *Prvi Brešanov svibanj* također donosi nekoliko značajnih studija o Brešanim dramama (napisali su ih Boris Senker, Cvijeta Pavlović, Ana Gospić Županović, Ivan

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Trojan, Dubravka Crnojević-Carić i Tijana Pavliček), no sadrži i radove posvećene istraživanju narativnih obilježja njegovih romana (Krešimir Nemeč, Sanja Franković, Renate Hansen-Kokoruš, Divna Mrdeža Antonina, Marina Gudelj, Miranda Levanat-Peričić), scenarističkom pismu i radu na filmu (Nikica Gilić), inozemnoj recepciji (Leszek Małczak, Zrinka Kovačević), traduktološkim problemima i jezičnim obilježjima njegove *Predstave* (Ivan Magaš, Josip Galić, Magdalena Nigoević, Helena Peričić) te, konačno, postavlja i pitanja o njegovu mjestu u kanonu (Ivan Bošković).

Zajedničko je obilježje svih Brešanovih tekstova usmjerenost na političke teme i propitivanje utjecaja koji mehanizmi vlasti imaju na individualne sudbine. Teza da je politika glavni katalizator zla u njegovim se djelima učestalo provlači kroz različite oblike satire, parodije, travestije koje se u konačnici, zbog tragičnog ishoda sukoba pojedinca s ideološkim sustavom, najčešće realiziraju kao groteske. Pozivamo Vas stoga na istraživanje svih tema koje uključuju različite sastavnice Brešanove poetike, a posebno predlažemo nekoliko vezanih uz spregu politike i kulture:

1. Recepcija Brešanovih drama u domaćim i inozemnim kazalištima – političke okolnosti i traduktološki problemi
2. Dinamika politike u Brešanovoj scenarističkoj poetici
3. Brešanovo iskušavanje ideje i/ili žanra političkog romana
4. Privatno i političko: Brešan i Godlar

Uz obrazloženje predloženih tema sugeriramo moguća područja istraživanja:

1. Recepcija Brešanovih drama u domaćim i inozemnim kazalištima – političke okolnosti i traduktološki problemi

Brešanove drame prevedene su na brojne jezike. Zasigurno je najutjecajnija njegova drama *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* koja je, uz tri prijevoda na poljski i na makedonski jezik te dva prijevoda na njemački i talijanski, doživjela još i prijevode na albanski, bugarski, češki, danski, engleski, estonski, francuski, ruski, slovenski, slovački, švedski, a neposredno nakon autorove smrti i na istro-mletački dijalekt. Iscrpne podatke o prijevodima dramskih tekstova donosi Grozdana Cvitan u monografiji *Trajni sukob s Nečastivim: Ivo Brešan* (2022), dok se specifičnom temom poljske recepcije Brešanovih drama u svojoj studiji hrvatsko-poljskih kulturnih veza pod naslovom *Od ideološkog do subverzivnog prijevoda* (2019) posvetio Leszek Małczak. U zborniku *Prvi Brešanov svibanj* o slovačkoj recepciji pisala je Zrinka Kovačević, prijevodu na engleski posvetila se Helena Peričić, a traduktološku analizu prijevoda na istro-mletački napravili su Josip Galić i Magdalena Nigoević. Pozivamo Vas na traduktološka istraživanja ostalih prijevoda *Predstave*, kao i prijevoda drugih Brešanovih drama te njihovu kritičku i produktivnu recepciju u Hrvatskoj i u drugim sredinama.

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

2. Dinamika politike u Brešanovoj scenarističkoj poetici

Političke kontroverze pratile su Brešanove scenarije počevši od njegove prve suradnje s Krstom Papićem na filmu *Predstava Hamleta u Mrduši Donjoj* (1974). No, uspješnu vezu s Papićem nastavio je scenarijem za *Izbavitelja* (1976), u žanrovskom hororu čiji je politički podtekst kritika različito iščitavala, od alegorije fašizma, preko predratne jugoslavenske psihoze tridesetih do aluzija na staljinizam (preuzetih posredstvom podteksta Grinove priče), pa zaključno do alegorije komunizma. Političku temu kolektivizacije i represivnog socijalizma otvara Brešan u suradnji s Veljkom Bulajićem na *Obećanoj zemlji* (1986), a nešto kasnije u *Donatoru* (1989), prateći sudbinu Eriha Šlomovića, vraća se temi nacističkih zločina. U postjugoslavenskom razdoblju u scenarijima za filmove Vinka Brešana *Kako je počeo rat na mom otoku* (1994) i *Maršal* (1999) otvara ratne i tranzicijske teme fokusirajući se na groteskni sudar različitih ideoloških pozicija i političkih generacija. Zanima nas kako se transformacija političke priče u Brešanovu opusu odnosi prema aktualnoj političkoj zbilji, u kakav dijalog s publikom i kritikom ulazi te na koji način, s druge strane, promjene kritičke recepcije odgovaraju na izazove (promijenjene) političke zbilje, osobito u njihovu (post)jugoslavenskom vrtloženju.

3. Brešanovo iskušavanje ideje i/ili žanra političkog romana

Premda je Brešan u svojim romanima eksperimentirao s različitim žanrovima, uključujući pikarski, kriminalistički, povijesni i distopijski, balansirajući pritom između fantastičnog i mimetičkog stila, u jezgri njegovih zapleta uvijek je prisutna određena politička priča, povezana ili uz suvremenu aktualizaciju političke povijesti ili uz likove čija se karakterizacija razotkriva u analogiji s političkom paradigmom koju zastupaju. Budući da je duboko zaokupljen temama političke travestije, partijsko-stranačkog presvlačenja, političkog karizmatizma, ali i tragikom političkog idealizma, u pozadini transformacije njegovih protagonista uvijek je politička motivacija. Iznad političke motivacije postavljena je jedino ideja koju pojedini likovi propituju, a ona je najčešće vezana uz stoike i uz Kantovu filozofiju. Kantov princip „bezinteresnog zadovoljstva“ i „svrhovitosti bez svrhe“, dakle odricanje od političke koristi koju bi književnost mogla priskrbiti, Brešan je isticao kao središnje načelo svoje estetike. Ovo naizgled proturječno odustajanje od politike u književnosti koja je natopljena politikom zapravo je u skladu s Rancièreovom definicijom „politike književnosti“ koja pretpostavlja da se književnost bavi politikom na način da ostaje književnost, ali tako da se ta „čistoća književnosti“ tiče upravo politike. S obzirom na to da politički roman nije roman koji zagovara određenu političku ideju, nego roman u kojemu su suprotstavljene ideje koje se međusobno odmjeravaju i propituju, odnosno roman koji provjerava određenu ideju (Howe 1957), zanima nas u kojoj mjeri dominacija ideja u zapletima Brešanovih romana odgovara ovoj definiciji, odnosno, jesu li Brešanovi romani, bez obzira na žanrovsku hibridnost, zapravo dominantno politički romani?

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

4. Privatno i političko: Brešan i Godlar

Istraživanje autobiografskog sloja Brešanove proze, kao i konteksta u kojemu se razvija njegovo dramsko stvaralaštvo, nužno pobuđuje interes za pisanje Jele Godlar, njegove supruge i književnice, koja je uz autobiografsku prozu *Limenke i ciklame* (1992) objavila i romane *Helka Stapp i njene sanje* (1992), *Helkin rat i mir* (2000), *Sara* (2001) te pripovijetku „Zadnje pismo“ (2002). No, u potpisu svojih književnih tekstova Jela Godlar odbila je koristiti prezime Brešan. Takav izbor upućuje na distanciranje od autoriteta autora kojega javnost prepoznaje u liku njezina supruga, afirmiranog pisca. Stoga bismo željeli napomenuti da sugestija uključivanja autorice Godlar u skup o Brešanu nije odbacivanje nego potvrđivanje ginokritičke perspektive osviještene autorice koja je nastojala afirmirati žensko pisanje bez pokroviteljstva. Rekonstrukcija čvrstog stiska privatnih i političkih okolnosti u kojemu se našla kultura u njezinoj i Brešanovoj generaciji osobito je intrigantna u *Limenkama i ciklamama*, rukopisu koji je, kako je to Renata Jambrešić Kirin zapazila, zapeo negdje u političkim promjenama između 80-ih i 90-ih, odnosno između straha izdavača od prekritičnog osvrtnja na grijehe socijalističkih struktura i kasnijeg afektivnog obrata u strah od osporavanja nacionalizma kroz promoviranje antifašizma. Poziv na čitanje i interpretaciju proze Jele Godlar ujedno je i poziv na propitivanje interliterarnih referenci na relaciji Godlar-Brešan, osobito u autobiografskim dionicama njihove proze u kojima se oblikuje specifičan generacijski, ali i rodno izdiferenciran pogled na političku kulturu i kulturu politike.

U konačnici, s obzirom na to da problemska čvorišta Brešanova opusa otvaraju prostor istraživanjima suvremenih analogija u odnosu kulture i politike, prije svega onih koje su vezane uz politički provokativne kazališne, filmske i književne pojave, dodatno sugeriramo propitivanje sljedećih tematskih cjelina u širem kontekstu suvremene hrvatske književnosti i kulture:

- Političko u književnim tekstovima Brešanovih suvremenika/ica
- Politika u kazalištu, kazališne politike
- Političke tenzije između kazališnih središta i kazališnih periferija
- Politika romana i politički roman
- Jezik politike u književnosti, politička retorika i ironija

U nadi da ćete u predloženim temama pronaći poticaj za svoja znanstvena istraživanja, pozivamo Vas da prijavite izlaganja, a prijavu s navedenom temom i sažetkom izlaganja (na jeziku izlaganja i engleskom jeziku) ispunjenu na obrascu koji šaljemo u prilogu pošaljete e-poštom na adresu bresan2023@unizd.hr najkasnije do 15. prosinca 2022. godine. Obavijest o prihvaćanju teme i sažetka izlaganja autori će dobiti putem e-pošte do 15. siječnja 2023.

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

HRVATSKO NARODNO
KAZALIŠTE U ŠIBENIKU

VAŽNI DATUMI:

- do 15. prosinca 2022. – prijava teme i sažetka (na priloženom prijavnim obrascu)
- do 15. siječnja 2023. – obavijest o prihvaćanju teme
- 27. – 28. svibnja 2023. – održavanje skupa u Zadru i Šibeniku
- do 31. prosinca 2023. – zaprimanje priloga za Zbornik

JEZICI IZLAGANJA: hrvatski, engleski i svi slavenski jezici.

VRIJEME IZLAGANJA: 15 minuta

ORGANIZACIJSKI ODBOR:

Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru

dr. sc. Miranda Levanat-Peričić, izv. prof.

dr. sc. Ana Gospić Županović, docent

dr. sc. Ivana Petešić Šušak, docent

Hrvatsko narodno kazalište u Šibeniku

Jakov Bilić, ravnatelj Hrvatskog narodnog kazališta u Šibeniku

Grozdana Cvitan, hrvatska književnica

dr. Željko Burić, gradonačelnik grada Šibenika

mr. sc. Nataša Mučalo, ravnateljica Državnog arhiva u Šibeniku

ZNANSTVENI ODBOR:

Dr. sc. Boris Senker, akademik i professor emeritus (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU; Odsjek za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu)

Dr. sc. Helena Peričić, red. prof. u trajnom zvanju (Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru)

Dr. sc. Nikica Gilić, red. prof. (Odsjek za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu)

Dr. hab. Magdalena Dyras, prof. UJ (Institut za slavenske filologije Jagelonskog sveučilišta u Krakovu)

Dr. hab. Leszek Małczak, prof. US (Šlesko sveučilište u Katowicama)

Dr. phil. Miranda Jakiša, Univ-Prof. (Institut za slavistiku Sveučilišta u Beču)

Dr. sc. Martina Petranović, viša znanstvena suradnica (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU)

Dr. sc. Miranda Levanat-Peričić, izv. prof. (Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru)

Dr. sc. Ana Gospić Županović, doc. (Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru)

Dr. sc. Ivana Petešić Šušak, doc. (Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru)

Dr. sc. Dragan Zlatović, doc. i prof. v. s. u trajnom zvanju (Veleučilište u Šibeniku)